

prokládání textu rozličnými zvoláními, mnoho-
významovými třemi tečkami a hlavně v otázkách
kladených čtenáři, na něž si autor vzápětí sám
odpovídá. Ač snad bylo původním záměrem užití
těchto prostředků posílit čtivost celého díla, obá-
vám se, že ve výsledku působí spíše opačně.

ZDENĚK MUŽÍK

*Hofkultur der Jagiellonendynastie
und verwandter Fürstenthäuser
/ The Culture of the Jagellonian
and Related Courts*, edd. Urszula
BORKOWSKA – Markus HÖRSCH,
Jan Thorbecke Verlag, Ostfildern 2010
(= Studia Jagellonica Lipsiensia 6)

388 s., ISBN 978-3-7995-8406-7

Jagellonská dynastie se po mnoha desetiletích
relativního nezájmu, jehož kořeny bývaly v pří-
padě jednotlivých národních historiografií různé,
těší zvýšenou pozorností (nejen) historiků takřka
ze všech koutů Evropy. Příčin a zdrojů oživené-
ho a nacionálních stereotypů zbavovaného zájmu
o dějiny a kulturu jagellonského období je jistě
více. Roli průkopníka v tomto procesu však bez-
pochyby sehrálo lipské Geisteswissenschaftliches
Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuro-
pas (GWZO) a jím iniciovaná ediční řada Studia
Jagellonica Lipsiensia, která se záhy proměnila
v respektovanou publikační platformu jagellon-
ských studií. Anotovaná publikace je sborníkem
z mezinárodní konference z roku 2002, kterou
vedle GWZO organizačně zastřešil Katolicki
Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, resp. tamní
Historický institut. Tématem setkání i výsledné
knihy se stala dvorská kultura, jak byla pěstována
na jednotlivých jagellonských dvorech i v okruhu
spřízněných vladařských domů.

Sborník je po obsahové stránce rozčleněn
do pěti tematicky sevřených oddílů, v nichž se
vhodným způsobem prolínají příspěvky historiků,
dějepisců umění či odborníků z oblasti pomoc-
ných věd historických. Bližší pohled přitom
naznačuje, že si organizátoři konference a násled-
ně redaktoři svazku vytkli poměrně ambiciózní
cíl – pokus o programově interdisciplinární pří-
stup s akcentem na komparativní analýzu jevů
z oblasti „jagellonské“ dvorské kultury. Není jistě
žádným překvapením, že se takto artikulované-
mu záměru podařilo dostat jen do určité míry.
Vyplyvá to z charakteru publikace, která je v prvé
řadě výstupem z konference a jako většina prací

tohoto typu je dílem do určité míry heterogen-
ním, v němž se s jednotlivými ideami sváří naturel
autorů a jejich odbornou specializací podmíněný
výběr témat. Rozdíly jsou ovšem patrné i v pří-
stupu k zvolené látce. Zatímco někteří autoři
nabídlí zhuštěná resumé svých starších výzkumů
(za všechny jmenujme Marii Boguckou), a jejich
texty tak mají spíše syntetičtější náboj, vybírali
si jiní záměrně doposud málo probádaná témata
(např. Uwe Tresp) či se pokusili nabídnout nový,
leckdy inspirativní pohled na zdánlivě známou
látku (např. Tomasz Torbus). Vedle přehledových
textů se tak objevují drobnohledné analýzy, navíc
zařazení některých příspěvků do toho či onoho
oddílu působí občas poněkud rušivě.

V prvním oddílu *Repräsentation der jagiello-
nischen Höfe in Polen und Litauen* se pět z osmi
autorů (Gintautas Rackevičius, Tomasz Torbus,
Tomasz Ratajczak, Katharina Chrubasik, Agnie-
szka Januszek-Sieradzka) zaměřilo na archi-
tekturu (světskou i církevní), konkrétně tedy
na analýzu funkce drobné i monumentální archi-
tektury na poli reprezentace panovnického maje-
státu a legitimizačních strategií polsko-litevských
jagellonských vládařů. Zvýšenou pozornost si
zaslouží zejména stať T. Torbuse, který kriticky
pojednal tradiční snahu maďarské historiogra-
fie připisovat všechny rané renesanční projevy
Matyáši Korvínovi na úkor přínosu jagellonských
králů. Revidoval přitom i teze o určujícím vlivu
uherských vzorů na rané renesanční architekturu
v Polsku a na Litvě. Vedle architektury se pozor-
ností dostalo rovněž heraldickým symbolům
a jejich úloze při manifestaci panovnické mo-
ci a ambicí (Zenon Piech) či výrobkům králov-
ských zlatníků (Biruté Rūta Vitkauskienė). Sféru
hmotné kultury zastupuje i studie Daivy Stepona-
vičienė, která se zaměřila na pozdně středověkou
stravu u dvora (včetně ceremoniálního pozadí
banketů a slavností) ve funkci sociálně distinktiv-
ního média.

Mimořádně slibný je název druhého z oddílů
– *Hofstrukturen und Diplomatie*, neboť je jisté,
že skladba a hierarchická struktura dvorů nejen
polských a litevských, ale ještě více uherských
a českých jagellonských panovníků představuje
citelné desideratum výzkumu. Bohužel, jedinou
studii tohoto druhu reprezentuje práce Marie
Bogucké, která se vrátila k fenoménu renesanč-
ního dvora poslední členky jagellonské dynastie,
princezny Anny, pozdější manželky krále Štěpána
Báthoryho. Natalia Nowakowska nabídla inspi-
rativní analýzu diplomatických kontaktů mezi
polsko-litevskými Jagellonci a papežskou kurií
na přelomu 15. a 16. století. Identifikovala zdánlivě
společná témata, kterým však v Římě a v Krakově,

resp. ve Vilně připisovali jiný významový obsah. Rozdílné výklady a nepochopení tak snadno ústily v krizi vzájemných vztahů. Následují skici ze života významných diplomatů Jana Dantyszka (Antonio Sáez-Arance) a Gabriela Rangoniho (Petr Hlaváček). Oddíl uzavírá úvaha z pera Almut Bues věnovaná fenoménu zvířat u dvora kurlandských knížat z rodu Kettlerů, a to jak hospodářských, tak i domácích mazlíčků, případně zvířecí symbolice a zvířatům jakožto svěbytnému symbolu sociálního statusu. Příspěvek sice patří k nejzajímavějším, současně však ilustruje koncepční slabinu anotované publikace. Je totiž záhadou, proč nebyl zařazen do poslední, páté sekce *Die Jagiellonen und die Nachbarländer*, kam by zapadal mnohem přirozeněji. Lze se jen dohadovat, zda se tak nestalo z toho důvodu, že pátý oddíl je navzdory svému názvu celý vyhrazen pouze těm knížecím sousedům jagellonských monarchů, do nichž se přivádaly některé z jagellonských princezen: tedy braniborským a ansbašským Hohenzollernům (Reinhard Seyboth, Agnieszka Gąsior), saským Wettinům (Uwe Tresp), resp. švédským Vasovcům (Inga Lena Ångström-Grandien). Vždy přitom v centru zájmu stojí reprezentace knížecího majestátu, v níž hrály dynastické aliance významnou úlohu. Vracíme se tím současně k první části, jejíž téma ve skutečnosti prolíná všemi oddíly, na které je sborník členěn.

Neousourodostí či koncepční nejasností trpí rovněž v pořadí čtvrtá část knihy *Höfe der Jagiellonen in Böhmen und Ungarn*. Stricto sensu zde totiž není ani jeden z otištěných textů věnován přímo dvoru některého z dvojice uhersko-českých jagellonských králů. Namísto toho zde čtenář narazí hned na dvě studie spojené s dvorským uměním a reprezentací krále Matyáše Korvína (Zita Ágota Pataki, Robert Suckale). Další z autorů, Jan Royt, se problému dotkl jen nepřímo stručným zastavením u nástěnné malby z jindřichohradeckého zámku zachycující zasedání českého zemského soudu. S dvory a dvorskou kulturou uhersko-českých Jagellonců tak lze spojit jen studii k dvorské hudbě (vokální i instrumentální) z doby králů Vladislava a Ludvíka (Péter Király) a neotřelou úvahu o době vzniku, smyslu a funkčním určení výmalby ve svatováclavské kapli katedrály sv. Víta v Praze (Petronilla Čemus). Těžko vysvětlitelnou hádankou je zařazení studie Pawła Krase. Jinak kvalitní text totiž jeho autor zasvětil, zjednodušeně řečeno, zevrubnému rozboru politické taktiky a umu polského vládcy Vladislava Jagelly tváří v tvář důsledkům papežského schizmatu a rozvoji konciliárního hnutí.

Na závěr je zapotřebí zastavit se u oddílu *Bildung und Erziehung*, který je o poznání sevěnějši

než výše zmíněné sekce. Čtenáři se zde dostane komplexního úvodu do systému edukace na jednotlivých jagellonských dvorech, a to včetně pojetí rodičovské autority a provázanosti výchovy s prostředím rytířů-válečníků i intelektuálů královské univerzity a královské kanceláře (Urszula Borkowska, Paul Knoll, Wojciech Goleman). Anna Adamska nabídla inspirativní zamyšlení nad proměnlivým vztahem Jagellonců a obyvatel jimi ovládaných zemí k psanému slovu v širokém časovém pásmu od Vladislava Jagelly po Zikmunda II. Augusta. Upozornila přitom na interpretační úskalí, když zpochybnila tradiční předpoklad, že rozvoj kulturních aktivit u dvora stimuloval nutně vládce osobně, a připomněla zdánlivě banální skutečnost, že čtení a psaní byly ve středověku samostatné kategorie a psaný text mohl být reprodukován např. hlasitým předčítáním. Pozoruhodný příspěvek představila rovněž Dorota Źołądź-Strzelczyk, která se zaměřila na královská těhotenství, psychický tlak spojený s požadavkem porodit mužského dědice, na strach žen ze sterility, porod a festivity doprovázející příchod královského potomka na svět.

Čtenářský komfort zvyšují rejstříky míst i osob stejně jako přehledná mapa jagellonské Evropy. Do značné míry bohužel selhala jazyková korektura, neboť na mnoha místech textu vypadly české a polské znaky. Svoji daň si vybrala i značná prodleva mezi konferencí a vydáním sborníku, neboť řada textů byla antikvována (srov. například interpretaci svatováclavské kaple Mileny Bartlové či analýzu dvora Anny Jagellonské od Jaroslavy Hausenblasové).

Výhrada může být vznesena i směrem k (ne)vyváženosti autorského kolektivu, v němž jsou zastoupena jen dvě česká jména a hojnější by jistě měla být rovněž účast historiků maďarských. Vzhledem ke geografickému rozsahu jagellonské Evropy by také stálo za úvahu, pokusit se konečně zapojit i odborníky z řad ukrajinských, běloruských či např. slovenských kolegů. To je však bolest naprosté většiny „jagellonských“ setkání, ať už je organizuje kdokoli. Neměly by nicméně vzniknout mylný dojem, že kniha nestojí za přečtení. Řada kvalitních a inspirativních příspěvků je naopak zárukou, že si sborník nalezne cestu do knihovny každého badatele, jenž se seriózně zabývá jagellonskou tematikou.

PETR KOZÁK